

FOGARASSY MIKLÓS

1939–2013

VILÁGOSSÁG / SÖTÉTSÉG – ez a címe Fogarassy Miklós Nádas Péter prózáját bemutató tanulmányának, amely az *Életünk* folyóirat 1978. évi 2. számában látott napvilágot. Már akkor, amikor ezt a briliáns elemzést először olvastam, úgy éreztem, hogy az EGY CSALÁDREGÉNY VÉGE sejtelmes mottójának inspirációjából született címválasztás igazi telitalálat. Határozott gesztussal emeli ki Nádas Péter írásművészetének egyik lényeges vonását, ugyanakkor – bizonyára szándéktalanul – elárul valami fontosat a tanulmány szerzőjéről is. Mert jó harmincöt éve ugyanúgy láttam, ahogy most, a halálhír vétele után is látom, hogy Fogarassy Miklós élete és pályája a „*pulzáló csillagok*”-hoz volt hasonló (a képet a neki is nagyon kedves, korán elhunyt filmkritikus, B. Nagy László egyik írásából kölcsönözöm). Néha egészen eltűnt az ember szeme elől, máskor viszont – és szerencsére ez volt a gyakoribb – hallatlan intenzitású energiával, fénnel világított.

Pedig születésekor úgy látszott, hogy a sors a jómódú polgárgerekek szabályos, kiegyensúlyozott, kicsit unalmas életét szánja neki. Apja a Magyar Királyi Honvédség magas rangú tisztje volt, a család a Krisztinavárosban lakott, tágas, kényelmes otthonban. Ám a borulat már igen hamar, Magyarország hadba lépésével elkezdődött: az apát diszkréten, de félreérthetetlenül figyelmeztették, hogy jól tenné, ha elválna zsidó származású feleségétől, mert ellenkező esetben „megbízhatatlan elem”-nek minősül, annak összes következményével. A férj azonban kitartott felesége mellett, így aztán hamarosan a keleti frontra vezényelték, ahol a nagy szovjet áttöréskor nyomtalanul eltűnt. Miklóst élete végéig foglalkoztatta az apja sorsa, folyamatosan nyomasztotta, hogy még képezetben sem tudja rekonstruálni a halálát, ezért rengeteget levelezett, fölkeresett életben maradt társakat, dokumentumokat tanulmányozott, de, úgy tudom, egyértelmű bizonyossághoz nem jutott. A polgári élet keretei azonban még egy ideig fennmaradtak, bár Budapest ostromakor – a Krisztinavárosban különösen heves harcok dúltak – jócskán megroppantak, de azért kitartottak az 1945 utáni néhány esztendőben is. Teljes összeomlásuk a kommunista hatalomátvétellel következett be, amikor a családot (az anyát, Miklóst és nővérét) kitelepítették Budapestről. Előbb egy északmagyarországi kis faluban, Szirákon éltek, ahonnan csak később, sok-sok ügyeskedés árán sikerült a Kisalföld határára, a szeretett vidéki nagymama közelébe költözniük. Így Miklós a középiskolai tanulmányait már Győrben, a Czuczor Gergely Bencés Gimnázi-

umban végezte, ott is érettségizett az 1956/57-es mozgalmas tanév végén.

Pályája utolsó szakaszában írt önéletrajzi töredékeiben (ezek egy része megjelent, más részük még publikálatlan) hosszú-hosszú évtizedek távolából maga is csodálkozva konstatálja egykori gyermek önmaga életrealitását, azt, hogy milyen gyorsan volt képes adaptálódni a teljesen új helyzethez, hány és hányféle módon tudott segítségére lenni a családnak, mennyi egészséges ellenállás gyűlt össze benne a megalázó körülményekkel szemben. Kétségtelen, hogy ezek az évek igen erőteljesen formálták a személyiségét, például ekkor alakult ki egészen különleges, bensőséges viszonya a természettel, ami aztán mindvégig jellemezte. Nem egyszerűen szerette, hanem ismerte is a természetet, a füveket-fákat éppúgy, mint az apróbb-nagyobb élőlényeket vagy a hajnal fényeit, a vízfelszín tükröződéseit, és ez a fogékonysága erősen érvényesült irodalmi, művészeti ízlésének karakterében. A kíméletlen rendszernek azonban nem minden ártalmát sikerült valamelyest a javára fordítania, mert amikor az egyetemre jelentkezett, még brutálisan érvényesült az „osztályszempont”, a származás szerinti megkülönböztetés, így esélye sem volt, hogy bejusson a művészettörténet szakra, amelyre pedig nagyon készült, de amelyet csak nappali tagozaton lehetett elvégezni. Maradt – jóval később – a levelező tagozat és a magyar–könyvtár szak. Ezt a megfosztást életre szóló sérelemként tartotta számon, aminek a sebe, azt hiszem, sohasem gyógyult be teljesen.

Pestre kerülve az Országos Széchényi Könyvtár Hírlaptárában talált tartósan állást, és ha szabad ideje engedte, vendéghallgatóként szorgalmasan látogatta a Bölcsészkar művészettörténeti előadásait, és ugyanekkor szilárdította meg később nagy hasznára váló, biztos francia nyelvtudását. Akkoriban az OSZK még a Magyar Nemzeti Múzeum épületében működött, ott találkoztam vele először én is, 1962 elején, amikor rövid, a középiskola és az egyetem közötti átmeneti időre az intézmény dolgozója lettem: igaz, a hírlaposokénál alacsonyabb státuszú, könyvraktárosi munkakörben. Tanúsíthatom, hogy ebben a fénylő, dinamikus korszakában Miklós páratlanul jó kapcsolatteremtő volt, kérdezett, de nem faggatott, véleményt mondott, de nem ítélkezett, érzékenyen reagált mindenre, de nem sértődött meg, ha ellentmondtak neki. Ezért egyáltalán nem lepődtem meg, amikor később hallottam, hogy a pesti szellemi élet számos jelesével igen jó személyes kapcsolata lett. Ez idő tájt kezdődött a barátsága Mészöly Miklóssal, akihez mindvégig őszinte ragaszkodás fűzte, s eleinte mintha egy cseppnyi apa-fiú viszony is árnyalta volna egymás iránti érzelmeiket. A Mészöly házaspár őszinte bizalmába fogadta a nyíltszívű fiatalembert (egy rövid ideig még náluk is lakott albérlőként), és sokat tett azért, hogy Miklóst minél többen megismerjék. Valószínűleg Mészöly és a *Jelenkort* akkoriban szerkesztő Tüskés Tibor barátságának is sze-

repe volt abban, hogy neve jó néhányszor fölbukkant a pécsi irodalmi folyóirat lapjain, később pedig – amikor Tüskést eltávolították – a Simon István szerkesztette *Kortárs*ban. Recenziókat írt, mint a kezdők általában, de az átlagnál jóval alaposabban, igényesebben. Alkalmi megbízások voltak ezek, így az ismertetett könyvek szerzőinek névsora meglehetősen vegyes (például Lázár Ervin, Sobor Antal, Gyurkó László, Galgóczi Erzsébet), de az írásokból mégis jól kivehetők a recenzens szempontjai: a művekben megjelenő világ „matériáját” vizsgálta, a finom megfigyeléseket, a pontos részletek gazdagságát dicsérte. Mielőtt valaki elhamarkodva azt gondolná, hogy a fiatal Fogarassy valaminő nemesen konzervatív irodalomeszményt képviselt (ennek már a Mészöly iránti feltétlen becsülés is ellentmondana), sietek előrebocsátani: néhány esztendővel később ő volt az, aki egész tanulmányt szentelt Petri György első kötetének a vajdasági *Híd* folyóirat lapjain, és ugyancsak ő lett a kezdetektől lelkes híve az egykori krisztinavárosi iskolatárs, Tandori Dezső költészetének. Később értően és nagybecsülően írt Várady Szabolcs bemutatkozó könyvéről is. Mindezt pedig nem valamiféle befogadói „tágkeblűség” jegyében, hanem úgy, hogy az újítók munkáiban is fölfigyelt a tapasztalatok érzéki matériájára, az érzelmek változatosságára, a megszólalás módjának nívója miatt csak még erőteljesebben ható, örök lírai témákra. Röviden: ezekben a művekben is megtalálta – és elemzéseiben felszínre hozta – mindazt, ami számára az irodalomból elsőrendűen fontos volt.

A felkészülést, pályakezdést a konszolidálódás korszaka követte: Miklós megnősült, önálló lakásuk lett, előbb fia, néhány évvel később lánya született. Közben állást is változtatott, a Magyar Írószövetség könyvtárának munkatársa lett, itteni emlékeit – a jókat – éppen a *Holmi* 2009/6-os számában idézte fel. Nehezen viselte azonban a hely vagy pontosabban: a „Ház” szellemét, kicsinyes pletykákkal, áskálódásokkal teli légkörét, ezért miután rendbetette a könyvtárat, amely korábban elég zilált állapotban volt, visszatért az OSZK-ba, de már nem a Hírlaptárba, hanem az önálló szervezeti egységet alkotó Könyvtártudományi és Módszertani Központba, akkoriban viccesen ható, kétértelmű rövidítéssel, a KMK-ba (a kmk ugyanis büntetőjogi fogalmat, közveszélyes munkakerülést is jelentett). Azon belül is az állománygyarapító könyvtárosok számára készülő, körülbelül kéthetenként megjelenő *Új Könyvek* szerkesztőségébe, ahol olyan kollégákkal dolgozott együtt, mint a prózafordításával már nevet szerzett Szilágyi Tibor vagy a költő Fodor András. Az *Új Könyvek* különös képződmény volt: sajátosan elegyítette egy könyvterjesztő vállalat (ő volt a kiadó) reklámújságjának és egy röviden – hét-nyolc mondatban – tárgyszerűen ismertető, néha kritikus hangvételű, komoly szemlélő folyóiratnak a jegyeit. Fogarassy Miklósnak jelentős szerepe volt a lap arculatának formálásában, a szerkesztési normák meggyökereztetésében, a jobbnál jobb külsős bedolgozók toborzásában, egyáltalán annak

a kellemes szellemi atmoszférának a létrejöttében, amely még azután is jellemezte a szerkesztőséget, hogy ő már nem dolgozott ott. Bár később is hű maradt hozzá: névtelenül megjelent, velős ismertetéseinek százeit őrzik az ebben a formájában 2003-ig létezett lap évfolyamai.

Anyolcvanas évek első felében, az akkori jó barát, Könczöl Csaba sikeres próbálkozásán fölbuzdulva Miklós is összeállított egy kötetet a Szépirodalmi Könyvkiadó számára az érdeklődését és ízlését leginkább reprezentáló írásaiból, de sajnos, ő kudarcot vallott, a kéziratot visszakapta. E tervezett, meg nem valósult könyv egyik ciklusának a következő címet szánta: „Filmekről írni jó volt”. A *Filmkultúrát* 1965 és 1973 között szerkesztő Bíró Yvette egyik nem múltó érdeme, hogy a hatvanas évek végétől rendszeresen teret adott a folyóiratban Miklós bírálatainak, cikkeinek. Andrzej Wajda MINDEN ELADÓ című vallomásos opuszát leszámítva, nem írt korszakos alkotásokról, inkább a korabeli magyar mozgókép hétköznapijait jelentő művekről, ám soraiból még ma is megérezni azt a szellemi izgalmat, amely a filmművészetet ebben az időszakban övezte. Ekkoriban ugyanis a mozi, ez a sokaknak sokáig gyanús művészeti ág csodálatos metamorfózison ment át; a „látvány logikája” (a metafora megint csak B. Nagy Lászlóé) révén olyan elvont gondolati tartalmak váltak érzékletes jelenvalósággá a vásznon, amelyenek korábban soha. Érthető, hogy Miklóst, akit mindig is foglalkoztatót a művészet „matériája”, rendkívüli módon érdekelték a filmben rejlő lehetőségek, a valóság és stilizáció sehol máshol nem tapasztalható viszonylatai. A fanyar, érdes, dokumentáris stílusban fogant műveket szerette leginkább, úgy tartotta, hogy ezek sokkal többet tesznek átélhetővé a minket körülvevő világból, mint a kortárs próza kritikusi hozsannával felmagasztalt alkotásai.

Minden bizonnyal a politikai represszió 1973-as kiteljesedése és a vele járó nyomott, füledt, zavaros értelmiségi közérzet is okozta, hogy az esztendő végén Miklós úgy vélte, jobb, ha elhagyja Budapestet, és vidéken próbál szerencsét: Esztergomba ment a Városi Könyvtár vezetőjének. (Akkoriban vásárolt – vagy talán csak használt? – Babetta robogóján azért időről időre feltűnt a főváros utcáin.) Ám hamarosan tapasztalnia kellett a nagy múltú kisváros jelenbeli szűk szellemi horizontját, az elvtársak kedélyeskedéseit, a különböző szívességek-viszonzóságok gubancait – összefoglalóan azt, hogy a pangás vidéken talán még áporodottabb, mint Budapesten. Visszatért az OSZK–KMK-ba, de már egy másik osztályra, ahol aztán majdnem a nyugdíjazásáig dolgozott. Különös, hogy a könyvtárosi hivatás, amelyet tulajdonképpen jobb híján választott, mennyire természetes életformája lett. Ebben feltétlenül szerepe lehetett annak, amit közös mentorunk, az 1945 utáni könyvtárügy egyik meghatározó alakja, Sallai István szeretett emlegetni, hogy a nyilvános könyvtár még züllött, agyonellenőrzött formájában is a legdemokratikusabb kulturális intézmény. Polcain egymás mel-

lett sorakoznak a legkülönbözőbb felfogású, legkülönbözőbb stílusú szerzők művei, és az olvasó dolga, hogy válasszon közülük. A könyvtárosspálya melletti hűség egy másik összetevője már inkább lokális természetű: a KMK-ban, hála a szerencsés csillagállásoknak és a józan vezetésnek, olyan familiáris közeg vette körül Miklóst, amely életének nehezebb periódusaiban is óvta-védte őt. Kollégái – régebbiek és újabbak egyaránt – osztoztak minden örömeiben, irigység nélkül gratuláltak a sikereihez, de nem tettek szemrehányást, ha eltűnt a szemük elől, nem zaklatták illetéktelen kérdésekkel.

Végül meg kell említeni még egy tényezőt, s ez már tágasabb kiterjedésű a könyvtárnál, könyvtárosságnál. Fogarassy Miklós lankadatlanul kereste, kutatta azokat az ügyeket, amelyeket többekkel összefogva, jó lelkiismerettel lehet szolgálni, és ehhez a KMK igen alkalmas terepnek bizonyult. Már munkakörében is adódtak ilyenek, például a gyerekkönyvtárakkal foglalkozás (szakmai segédletek összeállítása, konferenciák szervezése és főleg a személyes kapcsolat a könyvtáros-társadalom e területen dolgozó munkatársaival). Miklós a jeles literátortól, Vargha Balázstól örökölte ezt a rezsortot, aki a gyerekkönyvtárak ügyének igazi apostola volt, sármos lénye országszerte népszerűvé tette, így komoly eredményeket ért el. Utóda semmivel sem maradt el mögötte, ennek köszönhető, hogy a gyerekkönyvtár a magyar könyvtárügy „sikerágazata” volt évtizedeken keresztül. Külső munkatársként hasonló elánal vetette bele magát az Olvasásszociológiai Osztályon folyó kutatásokba. Örkény-novellák, majd Bulgakov A MESTER ÉS MARGARITA című regényének befogadását vizsgálták, és Miklós hozzáértés dolgában egyenrangú partnere volt az ott dolgozó, Kamarás István vezette csapatnak: remek műelemzésekkel, a kérdőívek összeállításához nyújtott praktikus tanácsaival, az eredményeket népszerű előadásban ismertető cikkekkel járult hozzá a vállalkozás sikeréhez. Később pedig, már a rendszerváltás éveiben, az amerikai könyvkiadók által alapított Sabre Alapítvány és a Soros Alapítvány együttműködése teremtett számára alkalmat, hogy a hivatali munkáján túl is használjon a magyar könyvtáraknak, ismét csak csapatmunkában, köztük az Országgyűlési Könyvtár egykori főigazgatójával, a KMK-ban már nyugdíjasként dolgozó Vályi Gáborral. Együttesen sok-sok ezer idegen nyelvű szakmunkával javították fel tudományos könyvtáraink állományát. Azt hiszem, személyiségének e fontos vonásából magyarázhatók politikai gesztusai is: egyszerűen jó ügynek tartotta azt, amit a nagyrészt barátaiól formálódó demokratikus ellenzék tagjai képviseltek, és természetes módon volt szolidáris velük. Készségesen adott tanulmányt a Kenedi János szerkesztette PROFIL-ba, az első szamizdat antológiába, 1979-ben aláírta a Charta '77 mozgalom vezetőinek szabadon bocsátásáért fogalmazott petíciót, vásárolta és lelkesen (olykor kritikusan) olvasta a *Beszélőt*, az *AB Hírmondót*. A politika azonban

inkább csak mint a szellemi klíma keretfeltétele érdekelte, a demokratikus ellenzék „mélyáramával”, szubkultúrájával keveset érintkezett.

Ugyanerre a lapra tartozik a MAGYAR TALLÓZÓ könyvsorozat története is. Kardos György, a Magvető Kiadó igazgatója azt a – cenzurális viszonyok közt egészen egyedülálló – lehetőséget kínálta föl Mészöly Miklósnak, hogy maga válogatta munkatársakkal gondozzon egy sorozatot, amely a magyar próza-, művelődés- és mentalitástörténet elsüllyedt kincseit hozná felszínre, s amelynek tartalmi kérdéseibe kívülről senki sem avatkozna bele. Mészöly Fogarassy mellett Lukácsy Sándort és Szörényi Lászlót kérte fel közreműködésre, s hatalmas lendülettel indult a munka, a tervbe vett címek száma nőttön-nőtt. Ám még tíz kötet sem jelent meg a sorozatból, amikor az igazgató mondvacsinált ürüggyel, otromba hangú levélben felbontotta a szerződést, és az ötletek garmadáját jogilag ugyan tisztán, de lényegében elorozva, azonos formátumban, kicsit más címen „megbízható” kiadói káderek kezére adta tartalmilag is a folytatást. Miklóst (aki nemcsak a könyvtári háttérrel adta a vállalkozásnak, hanem sok egyéb módon is részt vett benne) mélyen érintette a durva eljárás – ez is soha be nem gyógyulható sebei közé tartozott. Egy magam jegyezte írásban nagyon kényes dolog szóba hozni, de a képhez – és egy kicsit e nekrológ beszédhelyzetéhez is – hozzátartozik, hogy Fogarassy Miklósnak a jó emberek összeesküvését serkentő buzgalma nyugdíjazása után sem apadt el: az ő szervezésében és szerkesztésében jött létre az a kiadvány (AZ OLVASÓ), amelyet 2009 májusában a barátaim átnyújtottak nekem. Utolsó jószolgálati működése is a könyvtár és az irodalom kapcsolatát szolgálta: A BARÁTSÁG SZELLEME címen összegyűjtötte, előszóval és jegyzetekkel közreadta azt a levelezést, amelyet az általa sokra becsült, nagyon szeretett novellista, a viszonylag fiatalon meghalt Szabó István folytatott könyvtáros barátaival és köteteinek szerkesztőivel.

Már a negyvenes éveinek derekán járt, amikor maga is úgy érezte, hogy eljött az összegzés, a nagyobb lélegzetű művek ideje, s ha ő netán még halogatta volna, környezetének várakozása folyamatosan figyelmeztette rá. Részben ezt a célt szolgálta az elvételt tanulmánygyűjtemény összeállítása is, de barátai, tehetségének ismerői ennél többet, egy *igazi* könyvet vártak tőle, legtöbben egy Mészölyről vagy Tandoriról írt monográfiát. Miklós azonban szuverén személyiség volt, aki nem kívánt soha semmilyen „elvárásnak” megfelelni, és a nagyobb lélegzetű művet egy festménynek szentelte, ami előtt már az első megtekintésekor is órákat töltött, aminek rejtélyes szépsége hosszú-hosszú ideje foglalkoztatta. VERMEER: A FESTŐMŰVÉSZET – 1987-ben megjelent első önálló kötetének címe egyúttal tárgymegjelölés is, és valóban képelemzést, minden apró részletre kiterjedő analízist tartalmaz. Formáját, személyes előadásmódját, stílusát tekintve a mű klasszikus nagyesszé, ám a benne

fölhalmozott rengeteg információ, az elemzési szempontok gazdagsága, változatossága, a szakirodalom elképesztően bensőséges ismerete okán a tudományos munka rangjára is számot tarthat. Minden együtt volt benne ahhoz, hogy a művészettörténész-szakma, az „édes mostoha” végre fiává fogadja a szerzőt, de ez, sajnos, nem történt meg: Tátrai Vilmosnak egy rövid, becsülő nyugtázásán kívül, amelyet a *Holmi* legelső számainak egyike közölt, tudtommal érdemben nem foglalkozott a kötetel senki. (Még fájdalmasabb, hogy amikor több mint húsz év múltán a nagyszessé egy kisesszével párban újra megjelent, a szakmai visszhang akkor is elmaradt.)

A nyolcvanas évek végén azonban Miklóst nem látszott letörni a könyve körüli csend, nemrég kötött második házassága, amelyből hamarosan kislánya született, euforikus örömmel töltötte el, érthető izgalommal figyelte a politikai viszonyok alakulását, élvezte a szellemi klíma gyors változását. Ám az a sejtésem, hogy az érdemi reakciók hiánya az évek múlásával mégis keserűséggé ülepedett benne, s talán ez is közrejátszott abban, hogy hasonló alaposságú, terjedelmű munkára később már nem vállalkozott. Pedig rengeteget dolgozott – újonnan alakult és régi folyóiratoknak egyaránt, a *Holminak* például már az igen korai időktől szívesen látott szerzője lett, de jelenléte a lapban – akár az élete – pulzáló volt, némely évfolyamokban sűrűn, másokban viszont egyáltalán nem szerepelt. Hosszú vívódás után, 1996-ban közreadta – egy-két újabb darabbal kiegészítve – Tandoriról írt fontosabb tanulmányainak füzére formált kötetét, már a címmel (TANDORI-KALAUZ) is hangsúlyozva, hogy munkája nem monografikus igényű. Fogarassyt valóban nem irodalomtörténeti szempontok vezérelték, amikor Tandoriról értekezett, hanem az a szándék, hogy minél több olvasót nyerjen meg a műveknek. Tisztában volt ugyan az invenciózus formai újítások hatalmas jelentőségével, az életműben megfogalmazódó súlyos bölcséleti kérdésekkel, de ő inkább arra törekedett, hogy érzékeltesse: ez az univerzum mindenki számára megközelíthető, akiben egy kis fogékonyság is van az emberi létezés olyan alapvonásai iránt, mint amilyen például a mulandóság tudata, a szeretet, a minket körülvevő világért érzett felelősség. A rossz olvasói beidegződéseket, előítéleteket oszlatni kívánó, rábeszélő attitűd a kötet megjelenése után írt Tandori-dolgozatait is jellemzi, ékes példája ennek az a remek elemzés, amely életében utolsó publikációja volt, és a *Holmi* idei júliusi számában jelent meg. Tandori szellemében fogalmazva: meghívás ez az esszé a közös, elmélyült versolvasásra. Hasonló szellemben foglalkozott Marno János költészetével is, akit a Petri–Tandori–Várady triászhoz fogható nagy tehetségként tartott számon, és akiről úgy vélte, hogy versei nem kapják meg azt a figyelmet, amelyet pedig méltán megérdemelnének.

A kétezres évtized a Mészöly Miklóssal szemben érzett adósság törlesztésének jegyében telt: az író halála után nem sokkal, a szabott terjedelemhez igazodva, jól forgatható szöveggyűjteményt

állított össze az életmű befogadásának történetéről a Domokos Mátyás szerkesztette IN MEMORIAM-sorozatban, majd egy réges-régi ígéretét váltotta be, az ELÉGIA című, többtétéles, hosszú versről írt kis kötetnyi elemzést. Természetesen kritikái, jegyzetei is születtek ekkoriban szép számmal, de közben legtöbbet mégis a Rembrandt-önarcképek szuggesztivitásának titkán töprengett. Még súlyos betegen, a kórházi ágyon is beszélt nekem erről a mobiltelefonján.

Fogarassy Miklós halálával életem egy nagy darabja tört le, félszázados ismeretségünk, barátságunk „szép beszélgetései” szakadtak meg, eltűnt az emlékeink közös felidézésének lehetősége. Ha ilyen személyes veszteség éri az embert, akkor nehezen tudja tárgyilagosan fölmérni a hiányt, ami a magyar szellemi életben a távozásával keletkezett. Bízom benne, hogy a lényéből áradó grácia, amely minden írásán átsugárzik, a későbbi korok olvasóit is megérinti majd, de túl sok fényes nevet láttam már eltűnni a feledés fekete örvényében ahhoz, hogy nagy reményeim legyenek. Egyelőre nem tudok jobbat, mint újra és újra elmormolni az EGY CSALÁDREGÉNY VÉGE sejtelmes mottóját a JÁNOS EVANGÉLIUMA 1. fejezetéből:

*„És a világosság a sötétségben fénylik,
de a sötétség nem fogadja be azt.”*

Lakatos András

A folyóirat a Nemzeti Kulturális Alap és a MOL
támogatásával jelenik meg

Nemzeti Kulturális Alap

